

Hivern 2014

MONOGRÀFIC: LA TRANSFORMACIÓ DEL SISTEMA DE PARTITS

El Pati Descobert

Marc Guinjoan, Toni Rodon, Marc Sanjaume

El fantasma de la Itàlia dels noranta fa temps que recorre la política catalana. En les eleccions italianes del 1992, els grans dominadors de la política des de la Segona Guerra Mundial, la Democràcia Cristiana i els hereus del Partit Comunista, van rebre un revés electoral de grans dimensions. Fruit de notoris casos de corrupció i d'un sistema enquistat, la política italiana ja no tornaria a ser la mateixa: inestabilitat, pluralisme de partits i un cert grau de polarització i de populisme omplirien la política del país. L'ocupant del Palau del Quirinal, luxosa residència del primer ministre d'Itàlia, ja no es decidiria mai més a través d'"acords històrics" ni de forma més o menys automàtica. Per un temps força llarg, la incertesa es faria ama i senyora de la política del país.

Fa uns quants anys que la política catalana i espanyola sembla que s'acostin a aquest punt d'inflexió. En el cas català, el procés ha estat lent, però continuat: des de les eleccions del 2003 el nombre de partits amb representació a la cambra catalana no ha parat de créixer. L'any 2012 es va arribar a la xifra més [alta](#) des de la transició i, si es fa cas als sondatges publicats fins el moment, tot sembla que el nombre efectiu de partits seguirà creixent. Paral·lelament, els casos de corrupció són constants i els nous partits sorgeixen i es projecten amb un cert èxit. A l'estat espanyol la tendència apunta a la mateixa direcció, encara que el fenomen sigui més sobtat: en les eleccions generals de l'any 2011 el Congrés dels Diputats es va fragmentar considerablement, però amb el PP i el PSOE encara amb un rol dominant: tots dos encara concentren més del 70% dels vots i més del 80% dels escons. No obstant això, les eleccions europees del passat mes de maig, i els sondejos publicats fins ara, mostren que les properes eleccions generals podrien resultar un autèntic declivi al sistema bipartidista sorgit de la transició.

Aquests canvis, sens dubte experimentats en un període curt de temps, tenen i tindran implicacions en el sistema institucional i en l'opinió pública del país. És bo indicar que això no significa que les conseqüències hagin de ser necessàriament negatives o positives. Reflexionar sobre aquest escenari és precisament l'objectiu d'aquest nou monogràfic de la Revista Àmbit. En aquest nou número, es compilen un seguit de textos que calibren les implicacions d'un sistema de partits canviant i incert. Aquestes en són algunes de les claus.

Governabilitat i coalicions

La fragmentació d'un parlament implica, gairebé necessàriament, la necessitat de formar coalicions per poder governar. Tot i que sovint no ho sembli, Catalunya és ja un país de coalicions. Poc habitual és trobar un ajuntament que no tingui un govern format per dos o més partits o un govern amb minoria amb la necessitat d'establir pactes de governabilitat. [Així, com afirma el professor de la UB, Josep Maria Reniu, cal no associar sempre la necessitat de formar coalicions amb la inestabilitat](#): “aquests governs permeten fer evidents amb més força els valors democràtics i contribueixen al desenvolupament d'una actuació política més clarament vinculada als esmentats valors”.

Ara bé, com recorda el professor Reniu, la formació d'aquests governs va molt vinculada amb l'enfortiment del sistema democràtic. Com els partits s'adapten a aquest escenari i com la ciutadania rep i processa les dissensions internes en el si del govern són part de la clau perquè aquest major pluralisme no es converteixi en una major polarització.

Mitjans de comunicació i fragmentació

Ajuda el nou panorama mediàtic, caracteritzat per una oferta diversificada, a la fragmentació del vot? [Aquesta és precisament la pregunta que intenta respondre la politòloga de la UOC, Ana Sofia Cardenal, en aquest nou número d'Àmbits](#). Aprofitant dades del Centre d'Investigacions Sociològiques, Cardenal ens mostra que el consum d'informació per internet podria tenir un efecte directe o indirecte en el vot a partits nous i petits, un augment de la polarització a mesura que creix el consum de noves tecnologies i un escenari més volàtil i fluid.

Les xarxes socials: una nova via d'interrelació política?

[En l'estudi de Marc Esteve i Rosa Borge \(UOC\) sobre les relacions dels diputats del Parlament de Catalunya](#) descobrim que, tot i que en termes comparats l'ús de les xarxes socials i, en especial, de Twitter, és particularment elevat en el cas del Parlament català, les interrelacions que es donen entre els diputats són majoritàriament dintre del mateix grup parlamentari. Amb tot, s'observen nodes de comunicació i de seguiment prou estables dintre dels partits d'esquerres i dels de dretes, així com també dintre de l'eix nacionalista català i espanyol. Esteve i Borge acaben per concloure doncs que, a hores d'ara, “la xarxa de Twitter dels parlamentaris no esdevé doncs una esfera pública en línia ni un canal de diàleg interpartidista”.

L'emergència dels partits populistes

[Guillem Rico \(UAB\) ens fa una anàlisi de quines són les característiques dels partits populistes, tan presents a la resta del continent europeu, i que sembla que podrien estar arribant amb força a Catalunya i a l'estat espanyol](#). Tot i que Rico considera que encara és prematur emetre judicis sobre si les noves formacions polítiques poden ser considerades com a populistes, ens assenyalava tres trets que els distingeixen, i que són: la desqualificació de l'elit, considerada corrupta i monolítica en la defensa dels seus interessos particulars; l'enaltiment del poble, considerat pur i

també relativament homogeni; i l'existència d'una relació antagònica entre l'elit i el poble. A partir d'aquests elements de judici el lector es podrà fer una idea sobre les noves formacions polítiques que concorren al nostre país i a la resta de l'estat.

Noves alternatives electorals

Les candidatures que han aparegut a les darreres cites electorals o de manera més recent aspiren a materialitzar en escons als diversos Parlaments el terratrèmol electoral espanyol i català. [Pau Alarcón \(CSIC\) ens presenta les característiques principals de les candidatures d'esquerres com Podemos o Guanyem a Catalunya](#). Podemos, argumenta, té un creixement limitat per la presència d'alternatives i moviment preexistents que es disputen el mateix espai. D'altra banda, Alarcón analitza fins a quin punt aquestes apostes polítiques posen sobre la taula un nou model de democràcia participativa que cerca democratitzar les institucions i l'empoderament ciutadà. Per a l'investigador del CSIC aquest és l'eix clau que explica la identificació de l'electorat amb aquestes noves opcions polítiques.

Crisi del model tradicional

L'aparició dels moviments socials als anys 60 podria ser el presagi d'un canvi històric en la manera de concebre les democràcies occidentals. [Ara bé, Josep Lluís Martí \(UPF\) argumenta que és aviat per determinar el futur de les democràcies](#). En canvi, no ho és per afirmar que els nous partits i moviments sorgits arreu d'Europa els darrers anys confirmen una crítica dura al model de democràcia representativa nascut en un moment en que la composició social era molt diferent de l'actual. Si bé no es qüestiona la idea de la representació, sí que es vol canviar des d'una part de la ciutadania la manera d'entendre la pertinença a un partit polític i el paper d'uns ciutadans molts més formats que a l'època de l'aparició dels sistemes de partits occidentals.

Del pluralisme moderat al pluralisme polaritzat

Segons la famosa classificació dels partits de Giovanni Sartori (1976), la política catalana es podia caracteritzar, fa un temps, per un sistema de partits pluralista moderat. Dit d'una altra manera, la cambra catalana estava prou fragmentada per recollir preferències diverses, però al mateix temps era prou estable com per afavorir la governabilitat, les coalicions i els canvis de govern. El següent estadi, segons Sartori, és el del pluralisme polaritzat, en què els acords són difícils, la tensió és alta i el sistema és volàtil i fràgil. En aquest escenari, el populisme i la tensió són habituals i els resultats, com ens indica la Itàlia dels noranta, no acostumen a ser sempre agradables. És evident que la política catalana necessita un canvi: la majoria de ciutadans no està satisfet amb el sistema polític, creu que la política és sovint més part del problema que de la solució i considera que cal fer net en moltes esferes. Tot plegat, a més de l'impuls del procés sobiranista dels últims anys, ha portat el país a les portes d'un canvi que només el futur ens dirà quina forma prendrà.

